



วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน

Journal of Ombudsman

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2551

ISSN 1685 - 3865

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

The Office of the Ombudsman

พิมพ์ครั้งที่ 1

จำนวน 1,100 เล่ม

มิถุนายน 2551



คณะผู้จัดทำ

วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน

เจ้าของ	สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน
ที่ปรึกษา	นางวิยะดา สิมะเสถียร
บรรณาธิการ	นายรักษเกชา แฉ่ฉาย
กองบรรณาธิการ	นางณัฏฐา มุนจินดา นายदनัย จันทิม นางนลินพรพรณ ไวสีบข้าว นางสาวชาลิณี ถนัดงาน นางพรรณราย ศรีสวัสดิ์ นางสาวสิรินารถ วัฒนเมธียานนท์ นายอดิสร ร่มสนธิ์ นางสาวทัศนีย์ คล้ายดี
ฝ่ายต่างประเทศ	นางสาวนงนุช เนาวรัตน์ นางสาวอินทรีรา ศิริวรกุล
ฝ่ายผลิตและการเงิน	นางกนกพร ศรีวาริรัตน์
ฝ่ายศิลป์	นางสาวสรลลธร มัณฑยานนท์
และประชาสัมพันธ์	นางสาวรัตนสิริ ดวงวิชัย นางสาวดารารัตน์ โพธิ์อุไร
สถานที่ติดต่อ	ศูนย์ศึกษาผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน 1193 อาคารเอ็กซิม ชั้น 20 ถนนพหลโยธิน สามเสนใน พญาไท กทม. 10400 โทรศัพท์ 0 - 2357 - 1746 โทรสาร 0 - 2357 - 1753

“หลักนิติธรรม” กับการแก้ไขปัญหาเรื่องราวเรียน ด้วยความเป็นธรรม

สิรินารถ วัฒนเมธียานนท์^{*}

หากกล่าวถึง หลักการ หรือ แนวคิดทางกฎหมาย ในแวดวงนักนิติศาสตร์ คงทราบดีว่ามีอยู่หลายหลัก ซึ่งหลักการหนึ่งที่มีพัฒนาการมาเป็นระยะเวลายาวนาน จนอาจเรียกได้ว่าเป็นนิติปรัชญา และมักถูกหยิบยกขึ้นอ้างอิงในการเรียนการสอน วิชากฎหมาย นั่นคือ “หลักความเป็นธรรมในกฎหมาย” หรือ “หลักนิติธรรม” ที่แปลมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า the Rule of Law

หลักนิติธรรม หรือ the Rule of Law นี้ ไม่ใช่เรื่องของความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายเท่านั้น แต่ยังมีความหมายที่แฝงไว้ด้วยหลักความเป็นธรรมบนพื้นฐานของความเป็นจริงและความถูกต้อง และในประวัติศาสตร์กฎหมายของทางตะวันตก ได้ใช้คำว่า the Rule of Law โดยไม่ได้หมายความว่าเพียงว่าเป็นกฎเกณฑ์ที่องค์กรปฎิบัติบัญญัติขึ้นตามกระแสแห่งอำนาจเท่านั้น แต่ยังหมายถึง ความถูกต้องบางสิ่งบางอย่างที่เหนือกว่าอำนาจที่บัญญัติกฎหมายในยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง the Rule of Law โดยเนื้อหาสาระจึงเป็นเรื่องหลักของความเป็นธรรม ความถูกต้อง ซึ่งแยกแยะจากเรื่องของกฎหมายที่มนุษย์บัญญัติขึ้น¹

^{*} นักวิชาการ ศูนย์ศึกษาผู้ตรวจการแผ่นดิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

¹ เสน่ห์ จามริก. “การสร้างภูมิปัญญาเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม” , บทบัณฑิตย เล่ม 55 ตอน 2 (มิถุนายน 2542) หน้า 4-5.

ผู้ตรวจการแผ่นดิน ในฐานะองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ เป็นองค์กรที่มีความแตกต่างจากองค์กรตรวจสอบอื่น กล่าวคือ ผู้ตรวจการแผ่นดินมีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หรือจากการปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่เป็นธรรม ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ นั้นหมายถึง หากประชาชนได้รับความเสียหาย อันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่หรือไม่ก็ตาม ถ้าเป็นเหตุให้เกิดความไม่เป็นธรรม ผู้ตรวจการแผ่นดินย่อมมีอำนาจหน้าที่เข้าไปตรวจสอบ และทำรายงานความเห็นพร้อมข้อเสนอแนะในการแก้ไขต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามมาตรา 30 ววรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542 แต่หากหน่วยงานผู้รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามความเห็นหรือข้อเสนอแนะภายในเวลาอันสมควร ผู้ตรวจการแผ่นดินจะไม่มีอำนาจสั่งการหรือบังคับการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยได้ นอกจากส่งเรื่องไปยังผู้มีอำนาจควบคุมหรือกำกับดูแลหน่วยงานนั้น และทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎร โดยพิมพ์เผยแพร่ให้ประชาชนทราบ อันเป็นการใช้มาตรการบังคับทางสังคมอย่างหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น ในการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง และแก้ไขเยียวยาความทุกข์ร้อนของประชาชน ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงต้องยึดถือ “หลักความเป็นธรรม” บนพื้นฐานของความเป็นจริง และความถูกต้องเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกันกับแนวคิดเรื่องหลักนิติธรรม หรือ the Rule of Law ในทางกฎหมาย

ตลอดระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา ผู้ตรวจการแผ่นดินได้ใช้แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนด้วยความเป็นธรรมมาโดยตลอด ไม่ว่าเรื่องนั้นจะเกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ หรือเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล ซึ่งอาจแสดงได้จากตัวอย่างเรื่องร้องเรียนต่อไปนี้

เรื่องร้องเรียนที่ 3889/2549²

ผู้ร้องเรียนเปิดร้านขายสินค้าประเภทวัสดุสำนักงาน และติดต่อค้าขายกับหน่วยงานราชการหลายแห่ง โดยในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานจะโทรศัพท์มาแจ้งทางร้านว่า ต้องการสินค้าใดบ้าง และขอยืมสินค้านั้นไปใช้ในราชการก่อน แล้วจะทำการเบิกจ่ายเงินค่าสินค้าให้ภายหลัง ซึ่งผู้ร้องเรียนได้ถือปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวมาโดยตลอด กระทั่งเมื่อปีงบประมาณ 2547 – 2548 ที่ผ่านมา สถานีตำรวจนครบาลแห่งหนึ่ง ได้สั่งซื้อสินค้าจากร้านของผู้ร้องเรียนโดยมิได้ทำการเบิกจ่ายเงินเพื่อชำระหนี้ที่ยืมสินค้าไป คิดเป็นยอดหนี้คงค้างรวม 369,368 บาท ส่วนสาเหตุที่ไม่มีการเบิกจ่ายเงินเกิดจากความขัดแย้งกันเองภายในหน่วยงาน ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้จัดซื้อ กับผู้บังคับบัญชา ผู้ร้องเรียนจึงได้นำเรื่องมาขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินช่วยเหลือ

เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินได้ดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน จึงทราบว่า ความขัดแย้งภายในหน่วยงานผู้ถูกร้องเรียน เกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่ธุรการพัสดุ นายหนึ่งได้จัดซื้อวัสดุจากร้านของผู้ร้องเรียนโดยไม่ปฏิบัติตามระเบียบราชการ กล่าวคือ กระทำไปโดยพลการ ไม่แจ้งให้ผู้บังคับบัญชารับทราบ ทั้งยังมีให้บุคคลภายนอกลงชื่อตรวจรับสิ่งของที่จัดซื้อ และไม่ควบคุมการเบิกจ่ายไว้เป็นหลักฐาน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าสิ่งของที่ซื้อมาครบถ้วนหรือไม่ มีการเบิกจ่ายจริงหรือไม่ และได้ใช้ในราชการหรือไม่ นอกจากนี้ ราคาที่ซื้อยังสูงกว่าท้องตลาดอีกด้วย เท่ากับเป็นการก่อกวนผูกพันส่วนตัว และตามพฤติการณ์มีมูลความผิดทางวินัย แต่เนื่องจาก นายตำรวจผู้นี้ได้รับอนุญาตให้ลาออกจากราชการแล้ว ความผิดทางวินัยจึงไม่สามารถดำเนินการได้ ตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 96 อย่างไรก็ตาม กองบังคับการตำรวจนครบาล ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้นี้แล้ว

² นายศิริป กฤตธีรานนท์ พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวน / ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบองค์กรตามรัฐธรรมนูญและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

คำวินิจฉัย

ผู้ตรวจการแผ่นดิน พิจารณาแล้วเห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่ธุรการพัสดุ ข้างต้น มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดซื้อวัสดุสำนักงานในนามของหน่วยงาน กับทางร้านค้าของผู้ร้องเรียนตลอดมา โดยปรากฏจากหลักฐานการจัดซื้อและส่งมอบสิ่งของ รวมถึงเอกสารการชำระเงินของสถานีตำรวจต้นสังกัดตามรายการสิ่งของที่เจ้าหน้าที่ตำรวจคนดังกล่าวสั่งซื้อเป็นระยะ จึงสรุปได้ว่า ในการซื้อขายสินค้าประเภทวัสดุสำนักงาน ซึ่งปกติจะเป็นการสั่งซื้อที่มีจำนวนและราคารวมไม่สูงมากนัก ทางร้านจะส่งมอบสิ่งของให้ก่อน แล้วหน่วยงานแห่งนั้นจึงจะทำเรื่องเบิกจ่ายงบประมาณให้แก่ร้านค้าภายหลัง อันเป็นการปฏิบัติตามแบบธรรมเนียมทั่วไปของการค้ากับหน่วยงานราชการตามปกติ โดยผู้ร้องเรียนได้ติดต่อซื้อขายกับเจ้าหน้าที่คนเดิมตลอดมา และได้รับการชำระเงินจากหน่วยงานผู้ถูกร้องเรียนมาแล้วหลายครั้ง แสดงให้เห็นว่า ผู้ร้องเรียนติดต่อซื้อขายกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ทำหน้าที่ธุรการพัสดุ ก็เพราะเชื่อว่าเป็นการติดต่อซื้อขายกับตัวแทนของหน่วยงาน เมื่อรายการส่งสิ่งของในปีงบประมาณ 2547 และ 2548 ยังไม่ได้รับการชำระหนี้ ก็ชอบที่หน่วยงานจะได้ดำเนินการชำระหนี้ให้ครบถ้วนถูกต้อง การที่อ้างว่าเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ปฏิบัติตามระเบียบการจัดซื้อวัสดุ ไม่แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทราบ รวมทั้งไม่ควบคุมการเบิกจ่ายไว้เป็นหลักฐาน นั้น เห็นว่า ระเบียบดังกล่าวเป็นการควบคุมภายในของทางราชการ ไม่ควรมีผลผูกพันไปถึงบุคคลภายนอก เมื่อกรณีนี้ปรากฏพฤติการณ์เป็นไปตามแบบธรรมเนียมการซื้อขายกับหน่วยราชการตามปกติ หน่วยงานจึงควรต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเจ้าหน้าที่ของตน ด้วยการชดเชยราคาสินค้าค้างจ่ายแก่ผู้ร้องเรียนจนครบถ้วน การไม่ชำระหนี้ค่าสินค้าให้แก่ผู้ร้องเรียนโดยอ้างว่าเป็นการสั่งซื้อโดยลำพังของเจ้าหน้าที่ จึงเป็นกรณีที่หน่วยราชการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนโดยไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 16 (1) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐบาล พ.ศ.2542 ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน ขอให้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล พิจารณาชดเชยหรือให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนต่อไป

เรื่องร้องเรียนที่ 1868/2549³

ผู้ร้องเรียน ร้องเรียนว่า เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2549 เวลากลางวัน ระหว่างที่ตนและคณะกำลังเดินทางโดยรถยนต์ไปตามถนนหลวงเส้นหนึ่ง ในจังหวัดอุดรธานี ได้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดหนึ่งออกมาสั่งให้หยุดรถ พร้อมสั่งให้ผู้ร้องเรียนและคณะนอนคว่ำหน้าลงกับพื้น ใช้อาวุธปืนยิงขู่ จำนวน 2 นัด และใช้คำพูด ตลอดจนกริยาวาจาที่ไม่สุภาพกับผู้ร้องเรียนและคณะ โดยไม่แจ้งเหตุที่เข้าดำเนินการ ภายหลัง ทราบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจดังกล่าวกำลังสกัดจับคนร้ายที่ก่อเหตุลักทรัพย์ในรถยนต์ของผู้เสียหายรายหนึ่งอยู่ และได้รับแจ้งว่าผู้ต้องสงสัยมีลักษณะคล้ายกับผู้ร้องเรียนและคณะ จึงเข้าทำการสกัดจับและตรวจค้น ซึ่งผู้ร้องเรียนเห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำเกินกว่าเหตุ

ทางฝ่ายตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงโดยสรุปว่า ในวันเวลาเกิดเหตุ มีการประกวดและตรวจสอบการฝึกยุทธวิธีตำรวจประจำปี ระหว่างนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดดังกล่าวได้รับแจ้งจากศูนย์วิทยุว่า มีเหตุคนร้ายทุบกระจกรถยนต์ลักทรัพย์เงินสดจำนวนเกือบ 2 ล้านบาทของผู้เสียหายรายหนึ่ง แล้วหลบหนีมุ่งหน้าไปทางที่เกิดเหตุ โดยใช้รถยนต์กระบะบรรทุกเล็กเป็นยานพาหนะ และมีชายฉกรรจ์นั่งอยู่ในรถด้วย จำนวน 4 คน ตัวผู้เสียหายกำลังขับรถไล่ติดตามไปและแจ้งเส้นทางหลบหนีของคนร้ายให้ทราบเป็นระยะ ๆ เมื่อรับแจ้งแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดจับกุมได้เดินทางไปสกัดจับคนร้ายบริเวณที่เกิดเหตุ เมื่อรถยนต์ของผู้ร้องเรียนขับมาถึง พบว่ามีลักษณะตรงตามที่ได้รับแจ้ง จึงสั่งให้หยุด แต่รถยนต์ของผู้ร้องเรียนเพียงชะลอความเร็วลง โดยไม่หยุดตามคำสั่ง จึงมีการยิงอาวุธปืนเพื่อบังคับให้หยุด หลังจากรถยนต์หยุดแล้ว ได้เข้าไปล้อมรถยนต์ไว้ พร้อมกับแจ้งให้ผู้ขับและผู้โดยสารลงจากรถไปหมอบอยู่บนเกาะกลางถนนเพื่อทำการตรวจค้นเพื่อป้องกันเหตุรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น และเพื่อความปลอดภัย จากนั้น จึงตรวจค้นรถยนต์หาเงินสดของกลางตามที่ได้รับแจ้ง แต่ไม่พบ จึงให้ผู้ที่มาขับรถยนต์คันดังกล่าวลุกขึ้น

³ อ้างแล้ว ในเชิงอรรถที่ 2

ระหว่างนั้น ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดจับกุมได้เดินทางมาถึงที่เกิดเหตุ และร่วมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ด้วย ประกอบกับ ผู้เสียหายได้เดินทางมาสมทบเจ้าหน้าที่ชุดจับกุมจึงแจ้งให้ทราบว่า ไม่พบเงินที่ถูกประทุษร้าย และเชื่อว่ารถยนต์ของผู้ร้องเรียนไม่ใช่รถยนต์ของกลุ่มคนร้าย จากนั้นได้แจ้งเหตุที่เกิดขึ้น และอธิบายการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้ทราบจนเป็นที่เข้าใจแล้ว จึงเปิดการจราจรเพื่อให้ผู้ร้องเรียนและคณะกลับไปได้

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว เห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดจับกุมเป็นการปฏิบัติไปตามขั้นตอนของยุทธวิธีตำรวจ และตามกฎหมาย ไม่ได้มีเจตนาจะกลั่นแกล้งหรือทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดได้รับความเสียหาย ตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี จึงมีคำสั่งยุติเรื่องทางวินัยและส่งเรื่องไปยังผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 4 เพื่อพิจารณาต่อไป

คำวินิจฉัย

กรณีนี้ ผู้ตรวจการแผ่นดิน พิจารณาแล้วเห็นว่า เจ้าหน้าที่ผู้ถูกร้องเรียนได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หากแต่การออกคำสั่ง การใช้กำลัง ตลอดจนการใช้อาวุธของเจ้าพนักงานต่อประชาชนผู้บริสุทธิ์ อันเกิดจากความเข้าใจผิดในข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเฉพาะหน้า จนมีการปฏิบัติต่อผู้ร้องเรียนและคณะ ตั้งเป็นผู้กระทำความผิด นั้น ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียน โดยไม่เป็นธรรม ตามความในมาตรา 16 (1)(ข) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542 ซึ่งการดำเนินการที่ผิดพลาดบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน สมควรได้รับการแก้ไขเยียวยา ดังนั้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน ขอให้ตำรวจภูธรภาค 4 แสดงความเสียใจต่อผู้ร้องเรียนและคณะในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยอาจทำเป็นหนังสือ หรือจัดให้มีการพบปะตามความสมัครใจของผู้ร้องเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนทำความเข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการกับผู้ร้องเรียน ต่อหน้าผู้บังคับบัญชาระดับสูงหรือบุคคลอันเป็นที่ยอมรับกันของทั้งสองฝ่าย เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐต่อไป

นอกจากนี้ ในปัจจุบัน สิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ กำลังเป็นประเด็นที่ได้รับการตรวจสอบจากสังคมอย่างใกล้ชิด การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ในการออกคำสั่ง หรือการใช้กำลัง ตลอดถึงการใช้อาวุธต่อประชาชนจึงเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวัง และควรมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ชัดเจน ดังนั้น เพื่อเป็นการก่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และเพื่อเป็นแนวทางการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานให้ถูกต้อง และได้รับการคุ้มครองจากการถูกกล่าวหาทางวินัยหรือทางอาญา ตลอดจนเป็นการสร้างหลักประกันในสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงแนะนำให้ตำรวจภูธรภาค 4 พิจารณาใช้ประโยชน์จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามเรื่องร้องเรียนนี้ ในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เกี่ยวกับการออกคำสั่งของเจ้าพนักงาน การใช้กำลัง และการใช้อาวุธต่อประชาชน ให้รัดกุมมากยิ่งขึ้น โดยอาจกำหนดแนวทางและขั้นตอนการใช้ดุลพินิจเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างละเอียดและชัดเจน ในรูปแบบของคู่มือการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งเป็นมาตรฐานสากล อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อประชาชนและต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

อนึ่ง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ โดยเฉพาะการใช้อาวุธปืนยิงขู่ และการสั่งให้ประชาชนผู้บริสุทธิ์นอนหมอบคว่ำหน้าบนถนนหลวง นั้น เป็นการปฏิบัติที่บุคคลโดยทั่วไปย่อมถือว่า “เกินกว่าเหตุ” และไม่สามารถยอมรับได้ แม้ในการสืบสวนและตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นจะเห็นว่าเป็นการปฏิบัติตามยุทธวิธีของตำรวจ และเป็นการตรวจค้นตามขั้นตอนของกฎหมายก็ตาม แต่เมื่อการปฏิบัตินั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อเกียรติยศชื่อเสียงของประชาชนแล้ว คณะกรรมการสืบสวนก็ควรนำมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางการแก้ไขหรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ หรือระมัดระวังการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของความเหมาะสม มิใช่เพียงสรุปว่า การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เป็นไปตามขั้นตอนของระเบียบและกฎหมายแต่ประการเดียว ซึ่งอาจเป็นการส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาเข้าใจว่าตนเองได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมแล้ว และใช้แนวทางการปฏิบัติเช่นนี้ในโอกาสต่อไปอีก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ประชาชนหรือสาธารณชน ผู้ตรวจการแผ่นดิน

จึงขอให้ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 4 ได้พิจารณาทบทวนผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อให้มีแนวทางการควบคุมการใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย

ภายหลัง **ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 4** มีหนังสือแจ้งมายังผู้ตรวจการแผ่นดินว่าได้สั่งการให้ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอุดรธานี และผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดในสังกัดทุกแห่ง ดำเนินการตามแนวทางที่เสนอแนะ พร้อมกำกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในปกครองให้ยึดถือและปฏิบัติตามผลการวินิจฉัยของผู้ตรวจการแผ่นดินอย่างเคร่งครัดต่อไปแล้ว

เรื่องร้องเรียนที่ 2398/2548⁴

ผู้ร้องเรียนได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ขอความเป็นธรรม กรณีกองพันทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ จังหวัดเพชรบุรี ได้แจ้งให้ผู้ร้องเรียนและคณะรื้อย้ายที่อยู่อาศัยออกไปจากที่ดินที่ทหารดูแลอยู่ ทำให้ได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก เนื่องจากได้อาศัยอยู่ในที่ดินมาเป็นเวลานานแล้ว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ **กองทัพบก** ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าวว่า

1. การดำเนินการต่อผู้บุกรุก (มีผู้ร้องเรียนและคณะรวมอยู่ด้วย) ก่อสร้างอาคารในที่ราชพัสดุของหน่วย กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ หน่วยได้ดำเนินการโดยอาศัยหลักมนุษยธรรม ใช้เหตุและผลตามขั้นตอน เริ่มจากเชิญผู้เกี่ยวข้องไปประชุมหารือ เพื่อรับทราบปัญหาตลอดจนหาหนทางแก้ไข สำหรับรายที่ไม่สามารถตกลงกันได้ หน่วยได้ผ่อนผันให้เป็นระยะเวลา 2 ปี เพื่อมิให้เกิดความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย และช่วยเหลือในการหาที่อยู่อาศัยใหม่ โดยจัดพื้นที่ให้ผู้บุกรุกเช่าทำกินในที่แห่งใหม่ ภายใต้โครงการดูแลที่ดินของกองทัพบก บริเวณบ้านพุตุม ตำบลห้วยลึก อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งจากการปฏิบัติดังกล่าว ส่งผลให้ผู้บุกรุกหลายรายยินยอมปฏิบัติตาม

⁴ นายสัจดี บัณเฑาะว์ พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวน / เจ้าหน้าที่สอบสวนผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

2. สำหรับผู้ร้องเรียนและคณะ ไม่สามารถตกลงกันได้ จึงต้องขอพึ่งอำนาจทางกฎหมายดำเนินการ ซึ่งศาลชั้นต้นได้พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดจริง ให้จำคุก 6 เดือน และปรับ 3,000 บาท แต่มีเหตุบรรเทาโทษ จึงลดโทษให้หนึ่งในสาม ให้จำคุก 4 เดือน และปรับ 2,000 บาท จำเลยไม่เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน จึงให้การลงโทษจำคุกไว้ 1 ปี และให้จำเลยและบริวารออกจากพื้นที่ที่ยึดถือครอบครอง เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2540 จำเลยได้อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ซึ่งศาลพิจารณาแล้วพิพากษายืนเช่นเดียวกับศาลชั้นต้น แต่คำขอให้จำเลยและบริวารออกจากที่ดินที่บุกรุกนั้น ไม่มีกฎหมายให้อำนาจศาลสั่งตามคำขอเช่นนั้นได้ จึงให้ยกเสีย

3. กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ อันเป็นหน่วยใช้ประโยชน์ในที่ดินยืนยันถึงความจำเป็นในการใช้พื้นที่บริเวณที่ราษฎรบุกรุก ดังนี้

(1) ใช้ในการจัดสร้างถนนเชื่อมต่อกับถนนเทศบาลเมืองเพชรบุรี เพื่อเป็นช่องทางเคลื่อนย้ายกำลังพลและยานพาหนะของหน่วย ตามแผนป้องกันประเทศ รวมถึงภารกิจการฝึกตามวงรอบประจำปี เช่น การเคลื่อนย้ายกองร้อยพร้อมรบออกปฏิบัติตามแผนป้องกันประเทศด้านตะวันตก การเคลื่อนย้ายกำลังพลและยุทโธปกรณ์สนับสนุนภารกิจ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการเคลื่อนย้ายในภารกิจการฝึกและตรวจสอบตามวงรอบประจำปี ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวปัจจุบันราษฎรได้บุกรุกและก่อสร้างอาคารปิดกั้นเส้นทางเข้าออก

(2) ใช้พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ร้านค้าสวัสดิการของครอบครัวกำลังพลในการส่งเสริมอาชีพและรายได้ให้กับกำลังพลชั้นผู้น้อย

(3) ใช้พื้นที่ในการเฝ้าระวังป้องกันสถานที่ราชการ โดยจะสามารถตรวจการจากหน่วยถึงถนนที่ติดกับทางรถไฟ และ

(4) เป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ ในการดูแลพื้นที่ราชพัสดุให้เป็นสมบัติของแผ่นดินต่อไป

หลังได้รับทราบคำชี้แจง สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้มอบหมายให้นายสงัด ปัทวิเจ้าหน้าที่สอบสวนผู้เชี่ยวชาญ และคณะ เดินทางไปร่วมประชุมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและผู้ร้องเรียน ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่า ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องร้องเรียนนี้

ด้วยการย้ายบ้านของผู้ร้องเรียนออกจากพื้นที่พิพาท และให้ไปปลูกใหม่ในที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จังหวัดเพชรบุรี ที่จะจัดให้เช่า แต่เนื่องจากที่ดินแปลงดังกล่าวยังเป็นบ่อน้ำ ต้องใช้ดินหรือทรายถม จำนวน 6,573 ลูกบาศก์เมตร สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ 3 สาขาเพชรบุรี จึงเสนอที่ประชุมว่า ขณะนี้กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์ กำลังดำเนินโครงการขุดลอกแม่น้ำเพชรบุรีอยู่ สามารถสนับสนุนดินหรือทรายเพื่อนำไปถมที่ดินได้ ประกอบกับ กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ ขอรับเป็นหน่วยสนับสนุนรถยนต์ในการขนดินหรือทรายเพื่อการนี้ ที่ประชุมจึงมีมติเห็นชอบตามที่เสนอ และเห็นว่า กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ ควรกำหนดแนวทางดำเนินงาน และจัดเตรียมงบประมาณเพื่อสนับสนุนการเคลื่อนย้ายบ้านของผู้ร้องเรียน และคณะออกจากที่พิพาทไว้ด้วย โดยอาจรวมไว้ในโครงการต่างๆ ซึ่งกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ จะดำเนินการเพื่อใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงพิพาท

ต่อมา สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้รับแจ้งจากกองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ว่า แผนงานการเคลื่อนย้ายผู้ร้องเรียนและคณะ จะเริ่มดำเนินการในเดือนตุลาคม 2550 โดยหน่วยจะนำยานพาหนะไปดำเนินการปรับพื้นที่ในที่เหมาะสม หลังจากนั้น จะเริ่มทยอยรื้อถอนบ้านพักของผู้ร้องเรียนและคณะออกจากพื้นที่เก่าไปพื้นที่ใหม่ และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จังหวัดเพชรบุรี-ราชบุรี ได้จัดทำผังบริเวณพื้นที่ที่อยู่อาศัยของราษฎรแห่งใหม่ ตำบลธงชัย จังหวัดเพชรบุรี ด้วยแล้ว

คำวินิจฉัย

ผู้ตรวจการแผ่นดิน พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเรียนและคณะ ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ กองพันทหารราบที่ 3 กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ จังหวัดเพชรบุรี แจ้งให้รื้อย้ายที่อยู่อาศัยออกไปจากที่ดินที่ทหารดูแลอยู่ ทั้งที่ผู้ร้องเรียนและคณะได้อาศัยอยู่ในที่ดินดังกล่าวมาเป็นเวลานาน ประกอบกับพื้นที่ที่กองทัพบกจะจัดหาให้ใหม่อยู่ห่างไกล จึงเป็นกรณีที่ควรได้รับการช่วยเหลือเยียวยา จากภาครัฐ เพื่อความเป็นธรรม แต่เมื่อหน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้แก่ผู้ร้องเรียนและคณะ โดยจัดหาที่ดินที่เช่าของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ซึ่งอยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับที่อยู่เดิมให้ และดำเนินการรื้อถอนบ้านพักของผู้ร้องเรียนและคณะจากพื้นที่เก่าไปพื้นที่ใหม่

เรื่องที่ร้องเรียนจึงได้รับการแก้ไขความเดือดร้อน หรือความไม่เป็นธรรมอย่างเหมาะสมแล้ว ต้องด้วยลักษณะตามมาตรา 25 (4) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542 จึงเห็นสมควรให้ยุติการพิจารณาเรื่องร้องเรียนนี้ ต่อไป

เรื่องร้องเรียนที่ 294/2545⁵

ผู้ร้องเรียน และคณะ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่า ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของฐานทัพเรือสัตหีบ ที่แจ้งประกาศให้ผู้ร้องเรียนและคณะ ประมาณ 800 ครอบครัว รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยออกไปจากที่ดินราชพัสดุ บริเวณตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยชาวบ้านยินยอมเสียค่าเช่าให้แก่ทางราชการเพื่อแลกกับการได้อยู่อาศัย ในพื้นที่เดิมต่อไป

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับเรื่องร้องเรียนนี้ไว้พิจารณาสอบสวน โดยมอบหมายให้เลขาธิการสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะ เดินทางไปร่วมประชุมหารือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลการประชุมสรุปได้ว่า ในเบื้องต้นฐานทัพเรือสัตหีบจะดำเนินการตรวจสอบราษฎรแต่ละรายที่อยู่อาศัยในที่ดินว่ามีฐานะยากจน และได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สมควรได้รับความช่วยเหลือจากทางราชการจริงหรือไม่ ส่วนประเด็นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้ใด อย่างไรบ้างนั้น จะได้พิจารณาดำเนินการต่อไป

ต่อมา มีการประชุมหารือร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง โดยมีผู้แทนผู้บัญชาการฐานทัพเรือสัตหีบเข้าร่วมด้วย ซึ่งที่ประชุมได้มีมติกำหนดแนวทางการดำเนินการเป็น 3 แนวทางตามลำดับ ดังนี้

⁵ นายชาวิน อินทร์จันทน์ พนักงานผู้รับผิดชอบสำนวน / ผู้อำนวยการสำนักสอบสวน 3 สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

(1) หากฐานทัพเรือสัตหีบสามารถที่จะชะลอการใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงนี้ ก็ขอให้ราษฎรผู้ที่ได้ยื่นคำร้องในการสำรวจของทางราชการได้อยู่อาศัยในที่ดินต่อไป โดยการเช่าจากกรมธนารักษ์

(2) หากฐานทัพเรือสัตหีบมีความจำเป็นต้องใช้ประโยชน์ในที่ดินแปลงนี้ แต่ฐานทัพเรือสัตหีบมีที่ดินส่วนอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกับบริเวณนี้ และยังไม่ได้เข้าใช้ประโยชน์ ก็ขอให้ฐานทัพเรือสัตหีบกันที่ดินส่วนนั้นเพื่อให้ราษฎรได้อยู่อาศัย โดยการเช่าจากกรมธนารักษ์ หรือ

(3) หากไม่สามารถเป็นไปได้ ทั้งตามข้อ (1) และ (2) อำเภอสัตหีบจะดำเนินการจัดหาที่ดินให้ราษฎรได้เช่าอยู่อาศัยในที่ดินสาธารณประโยชน์ของตำบลพลูตาหลวงต่อไป

ภายหลัง ได้มีราษฎรในท้องที่ ตำบลสำนักท้อน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง และท้องที่ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน ในทำนองเดียวกันอีกหลายราย ได้แก่

เรื่องร้องเรียนที่ 1155/2545⁶

ผู้ร้องเรียนและคณะ รวม 16 ราย อาศัยอยู่ที่ตำบลสำนักท้อน อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ร้องเรียนว่า ราษฎรในท้องที่ประมาณ 100 ครัวเรือน ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ฐานทัพเรือสัตหีบมีหนังสือบอกกล่าวให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ราชพัสดุ ที่กองทัพอากาศเวนคืนจากราษฎร รวมถึงผู้ร้องเรียนและคณะ ตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ.2514 โดยผู้ร้องเรียนและคณะมีความประสงค์ให้ได้อยู่อาศัย หรือเช่าอยู่อาศัยในที่ดินดังกล่าว หรือที่ดินแปลงอื่นที่ทางราชการจัดหาให้ต่อไป

⁶ อ้างแล้ว ในเชิงอรรถที่ 5

เรื่องร้องเรียนที่ 1230/2545 ⁷

ผู้ร้องเรียนแจ้งว่า ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ฐานทัพเรือสัตหีบมีหนังสือบอกกล่าวให้รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ราชพัสดุ ที่กองทัพอากาศเวนคืนจากราชการ ตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ.2514 (เป็นพื้นที่บริเวณเดียวกันกับเรื่องร้องเรียนที่ 294/2545 ข้างต้น) โดยผู้ร้องเรียนและคณะ มีความประสงค์ให้ได้อยู่อาศัยหรือเช่าอยู่อาศัยในที่ดินดังกล่าว หรือที่ดินแปลงอื่นที่ทางราชการจัดหาให้ต่อไป

เรื่องร้องเรียนที่ 1484/2545 ⁸

ผู้ร้องเรียนแจ้งว่า ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ฐานทัพเรือสัตหีบมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้ร้องเรียนและคณะ รื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกจากที่ราชพัสดุ ที่กองทัพอากาศเวนคืนจากราชการ ตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ในท้องที่อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พ.ศ.2514 (เป็นพื้นที่ติดต่อกับที่ดินในเรื่องร้องเรียนที่ 294/2545 ข้างต้น) โดยผู้ร้องเรียนและคณะ มีความประสงค์ให้ได้อยู่อาศัย หรือเช่าอยู่อาศัยในที่ดินดังกล่าว หรือที่ดินแปลงอื่นที่ทางราชการจัดหาให้ต่อไป

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน จึงขอให้ฐานทัพเรือสัตหีบ ตรวจสอบและชี้แจงข้อเท็จจริงตามเรื่องร้องเรียนทุกเรื่อง ซึ่งฐานทัพเรือสัตหีบ ได้ชี้แจงว่า พื้นที่ที่ราษฎรบุกรุกเช่าอยู่อาศัยบริเวณ กม.10 ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี กองทัพอากาศมีแผนงานจัดสร้างอาคารที่พักอาศัยส่วนกลางของกองทัพอากาศ พื้นที่สัตหีบ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยให้กับข้าราชการและลูกจ้างที่ยังไม่มีที่พักอาศัยอีกเป็นจำนวนมาก ในขณะนี้ ประกอบกับที่ดินบริเวณดังกล่าว กองทัพอากาศได้มาด้วยการเวนคืนเพื่อการอันจำเป็นในการป้องกันประเทศโดยตรง กับเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในตำบลที่ต้องการความมั่นคงและ

⁷ อ้างแล้ว ในเชิงอรรถที่ 5

⁸ อ้างแล้ว ในเชิงอรรถที่ 5

ปลอดภัยในกิจการทหาร และกองทัพเรือได้มีแผนการใช้ประโยชน์เต็มพื้นที่แล้ว และมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ที่ได้เวนคืนไว้ จึงไม่สามารถสนับสนุนที่ดินดังกล่าว และในบริเวณใกล้เคียงให้ราษฎรเช่าได้

คำวินิจฉัย

ผู้ตรวจการแผ่นดิน พิจารณาแล้ว เห็นว่า

1. เนื่องจากกองทัพเรือมีที่ดินที่ได้จากการซื้อมา และเวนคืนมาจากราษฎรในท้องที่อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี และอำเภอเมืองระยอง (ปัจจุบันเป็นอำเภอบ้านฉาง) จังหวัดระยอง รวมเนื้อที่ประมาณ 24,462 ไร่เศษ ซึ่งกองทัพเรือได้ใช้ประโยชน์ไปแล้วบางส่วน แต่ยังมีที่ดินอีกจำนวนมาก ที่กองทัพเรือยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะที่ดินที่เวนคืนมาจากราษฎร

2. เมื่อปี พ.ศ.2518 และ พ.ศ.2533 มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อยกเลิกพระราชบัญญัติเวนคืนดังกล่าว หรือเพื่อโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์บางส่วนของกองทัพเรือ ซึ่งได้มาตามพระราชบัญญัติเวนคืนดังกล่าวให้แก่เจ้าของเดิม ต่อสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 2 ครั้ง แต่ยังไม่ทันได้พิจารณาแล้วเสร็จ ก็มีเหตุการณ์ทางการเมือง ทำให้ร่างพระราชบัญญัติตกไป ราษฎรที่ถูกผลกระทบจึงยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ

3. ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา และบรรเทาความเดือดร้อนแก่ราษฎรผู้ร้องเรียน ซึ่งบางรายเคยเป็นเจ้าของที่ดินมาก่อน จึงสมควรที่กองทัพเรือจะได้ร่วมกับกรมธนารักษ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาให้ความช่วยเหลือราษฎรผู้ร้องเรียน ด้วยการแบ่งที่ดินของกองทัพเรือบางส่วน ไม่ว่าจะเป็นในส่วนที่ซื้อมา หรือในส่วนที่เวนคืนมา ที่เห็นว่าไม่กระทบต่อความปลอดภัยและความมั่นคงในกิจการทหาร โดยเฉพาะที่ดินในส่วนที่เคยมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติเพื่อโอนกลับคืนให้แก่ราษฎรที่ถูกเวนคืน แล้วนำมาจัดสรรแก่ราษฎรผู้ร้องเรียนได้เช่าอยู่อาศัยตามความประสงค์ต่อไป ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และก่อให้เกิดรายได้ในภาครัฐอีกส่วนหนึ่งด้วย

สรุปได้ว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าว แม้เป็นกรณีที่กองทัพเรือได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการโดยชอบ มิใช่เป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตามมาตรา 16(1)(ก) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ.2542 แต่เมื่อคำนึงถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดิน ระยะเวลาการเข้าใช้ประโยชน์ และจำนวนเนื้อที่ที่กองทัพเรือได้ใช้ประโยชน์ประกอบกันแล้ว ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ได้ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เวนคืนที่ดินมา อีกทั้งยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อราษฎรผู้ร้องเรียนให้ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่เป็นธรรม ตามมาตรา 16(1)(ข) แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเห็นควรใช้อำนาจตามมาตรา 30 เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันพิจารณาให้ความช่วยเหลือราษฎรตามแนวทางข้างต้นโดยเร็ว

จากตัวอย่างเรื่องร้องเรียนที่หยิบยกมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า ผู้ตรวจการแผ่นดิน มิใช่เป็นเพียงองค์กรตรวจสอบเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาและพิทักษ์ความเป็นธรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ตรวจการแผ่นดิน มีส่วนช่วยให้ “หลักนิติธรรม” ถูกเติมเต็มขึ้นอย่างสมบูรณ์ในสังคมไทย



สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

หากไม่ได้รับความเป็นธรรม
จากข้าราชการหรือพนักงานของรัฐ
ใช้สิทธิร้องเรียน
ไม่เพียงเพื่อตัวท่าน แต่เพื่อส่วนรวม

โทร. 1676 (ฟรีทั่วประเทศ)

www.ombudsman.go.th